

IMAGINI ALE DOBROGEI ÎN PRESA AMERICANĂ DIN TIMPUL PRIMULUI RĂZBOI MONDIAL

Rezumat: Referirile la Dobrogea, în paginile presei americane, sunt destul de rare și circumscrise perioadei Primului Război Mondial. Cu acest prilej, autorii articolelor fac și prezentări ale evoluției Dobrogei (politică, economică, strategică, inclusiv de natură geografică și biologică) de după integrarea la statul român. Detaliile oferite (în special referirile la trecutul istoric) ne conduc la concluzia că acest tip de materiale au avut ca sursă de inspirație comunitatea românilor-americieni sau misiunea românească (în cazul ultimei abia începând cu vara anului 1917). Imaginea provinciei românești este completată cu descrieri rare (și greu de verificat) ale războiului și, în vara lui 1918, cu o dezbatere neașteptată despre destinul ei, într-o perioadă scurtă de euforie a Puterilor Centrale privind victoria în Est, umbrită de disputele legate de împărțirea și exploatarea provinciei. În general, relatările de război sunt mai degrabă oferite de presa locală, în timp ce analizele legate de situația geopolitică a Dobrogei (și României) apar în paginile periodicelor cu circulație federală.

Cuvinte-cheie: *presa americană, Dobrogea, povești de război, dispute inter-aliat*

Integrarea¹ Dobrogei la România, consfințită prin Tratatul de la Berlin, a reprezentat o etapă importantă în dezvoltarea statului român modern. Practic, contextul geopolitic (mai mult decât voința elitei politice interne) a condus la o nesperată lărgire teritorială, după numai două decenii de la momentul unirii din 1859-1862.

Așa cum bine se cunoaște, integrarea Dobrogei a reprezentat o provocare uriașă pentru administrația românească: un teritoriu de dimensiuni apreciabile, slab locuit și, cu unele excepții, aproape deloc dezvoltat economic, cu delimitări geografice care se puteau constitui în avantaje dar și în amenințări de natură strategică, impunând decizii de politică economică și militară ce nu erau întrevăzute de statul român până atunci și, peste toate, cu o demografie

* Emanuel PLOPEANU: conf.univ.dr., Facultatea de Istorie și Științe Politice, Universitatea "Ovidius" din Constanța, emmiplop@yahoo.com

¹ Folosim termenul "integrare" în detrimentul altor definiții, folosite extensiv în istoriografia română și în spațiul public, în trecut dar și în prezent: "unire", "revenire la statul român".

complicată (nenumărate comunități ne-românești și ne-creștine), total "nepotrivită" cu filosofia supremației națiunii majoritare, predominantă în epocă.

Un proces complicat, într-o provincie de la marginea unei țări aflată, la rândul ei, la marginea Europei, nu putea să figureze pe agenda instituțiilor care se ocupau de informarea opiniei publice. Cu atât mai mult cu cât interesul nostru a fost atras de posibilele referiri la Dobrogea din presa americană, unde acestea se produc doar în anumite condiții, cum ar fi în timpul operațiunilor militare din Primul Război Mondial (din multitudinea de referințe ale presei americane la această provincie românească - între 1916 și 1918 - aproximativ 90% sunt știri și articole de război în care Dobrogea apărea ca o consecință logică a confruntărilor militare din zonă sau din apropiere).

Sporadice descrieri istorico-geografice ale Dobrogei

În contextul mai sus amintit, cititorul american putea identifica două tipuri de narațiuni având ca subiect Dobrogea: 1. perspective geografice și istorice și 2. războiul și impactul său asupra Dobrogei. În ultima categorie se găsesc povești de război, fără șanse de a fi verificate și certificate (și, bineînțeles, potențial deviate de la adevăr).

Acest tip de articole a apărut în principal din mijlocul lunii septembrie 1916 până la începutul lunii ianuarie 1917. Dobrogea a reintrat în atenția periodicelor americane, în consecința Tratatului de pace de la Buftea-București (24 aprilie/7 mai 1918) dar și ca urmare a disputelor dintre Puterile Centrale asupra acestei provincii.

Trebuie făcute câteva observații, înainte de a prezenta conținutul efectiv al articolelor. În primul rând, urmărind subiectul Dobrogea, observăm că, până în 1918, articolele de presă sunt majoritar în jurnale locale, cu acoperire redusă. În jurnalele ce se bucurau de o amplă răspândire, Dobrogea apărea mai ales ca știre de război, cu comentarii scurte. Prezența provinciei (și a României, de asemenea), în ultima categorie de periodice, s-a intensificat în 1918, înainte și după semnarea Tratatului de la București.

În al doilea rând, din conținutul articolelor am putea propune ipoteza că acestea au fost „create” la București sau de comunitatea româno-americană², fără posibilitatea, în stadiul actual al cercetării, de a afirma cu certitudine sursa acestor articole. Totuși, unele dovezi care sugerează o propagandă românească sunt următoarele: 1. identitatea a două (posibil mai multe, necunoscute nouă) articole³;

² Totuși, articolele pe care le menționăm, care acoperă toamna anului 1916, au apărut înainte de sosirea Misiunii Patriotice Române, în iunie 1917, condusă de Vasile Lucaciu.

³ A se vedea, de exemplu: *Dobruja plain is fertile spot. Takes Rapid Strides as Result of Advance in Agriculture and Seaport Prosperity*, in "The Daily Telegram", Clarksburg, West

2. poate mai important, prezența unor fapte istorice, din antichitate până la modernizarea provinciei post 1878. Credem că există puține șanse ca aceste informații să fost cunoscute jurnalelor locale fără o influență exterioară.

Cititorul american găsește, în primul rând, o descriere a provinciei preluată dintr-un buletin emis la Washington de Societatea Națională Geografică (data acestuia nu a putut fi stabilită): „Când provincia joasă, fără copaci, în mare parte mlaștină și teren umed, Dobrogea, a fost cedată României în 1878 și, în schimb, această națiune a fost deposedată de bogata și dens populata provincie Basarabia, care făcuse parte din domeniul său de când fusese luată Rusiei după războiul Crimeii, românii credeau mai mult ca niciodată în vechea lor zicală: «Păzește-mă, Doamne, de prieteni, căci de dușmani pot să mă păzesc singur»”⁴. Acest articol reprezintă, de fapt, o încercare de a descrie evoluția Dobrogei sub administrația românească, în opoziție cu starea de război actuală: „În cei 38 de ani care au trecut, totuși, Dobrogea a făcut pași rapizi, datorită progreselor în agricultură și prosperității mai multor porturi la Marea Neagră ale provincie. Dezvoltarea regiunii a fost atât de izbitoare încât, la încheierea celui de-al doilea război balcanic din 1913, România a cerut ca parte din prada obținută de la Bulgaria o extindere a acelei zone anterior disprețuite. Incluzând acest teritoriu recent dobândit, Dobrogea cuprinde acum aproape 9.500 mile pătrate, cu o populație de 500.000, alcătuită din multe elemente – bulgari, turci, români, țigani și evrei”⁵. Dezvoltarea potențială a fost asigurată, scrie jurnalistul, „printr-o ironică întorsătură a sorții”, printr-un împrumut de 300.000.000 de franci „emiși în Germania chiar înainte de izbucnirea marelui conflict european”⁶.

Poziția geopolitică și importanța Dobrogei nu au fost uitate, cu referiri la trecut. Mențiunea zidului lui Traian („un dublu val de pământ care se întinde de la Marea Neagră, într-un punct aproape de Constanța, până la malurile Dunării”), a populațiilor getice și dacice antice (și a lui Pliniu și Herodot, ultimul oferind definiția acestor populații: „cei mai curajoși și mai cinstiți dintre toate triburile tracice”), a episodului expediției lui Filip al Macedoniei, a invaziilor bulgarilor conduși de Isparith, în secolul al VII-lea (care, în opinia autorului, „au avut aceeași soartă pe care au întâlnit-o normanzii cu saxonii în Anglia — cuceritorii au fost absorbiți de către cei cucerii”⁷) sunt principalele referiri istorice. După ce semnalează episodul războiului din 1877 („în care românii s-au distins la Plevna” și „Dobrogea a fost cedată Rusiei de către Turcia, cu intenția

Virginia, September 18, 1916, p. 3.; *Interesting Dobruja*, “Forest City Press”, Potter, South Dakota, September 27, 1916, p. 5. Ambele sunt asemănătoare și nesemnate.

⁴ *Ibidem*.

⁵ *Ibidem*.

⁶ *Ibidem*.

⁷ *Ibidem*.

expresă a acesteia din urmă de a obține acest teritoriu și de a forța România să-l accepte în schimbul mult râvnitei Basarabii”⁸), articolul se încheie într-un mod foarte pitoresc, lăsând impresia unei regiuni exotice, dar dezolante: „Din punctul în care devine limita vestică a Dobrogei, Dunărea este un râu larg, curgând între maluri joase. Apele sale sunt presărate cu numeroase insulițe care sunt adăpostul unor vaste stoluri de păsări acvatice – lebede sălbatice, gâște sălbatice, pelicani și bătlani. Un călător faimos a descris impresia pe care această regiune o lasă asupra pasagerilor de pe vasele cu aburi care navighează fluviul: <<Noaptea pelicanii și berzele care umblă pe insule pustii scot uneori un strigăt sălbatic care, mai mult decât orice altceva cunosc, aduce aminte de imagini de singurătate și dezolare>>”⁹.

Povești de război din teritoriul dobrogean

Poveștile de război sunt o altă oportunitate pentru cititorul american de a descoperi Dobrogea. O descriere amplă într-un ziar provincial¹⁰ are în centru trei personaje: România, Dobrogea și locotenentul german Heinrich von Richtshofen, dornic să-și arate abilitățile superiorilor și, în consecință, implicat personal în distrugerea rezistenței românești de la Cernavodă. Cu precizarea că nu avem și o altă confirmare a acestei relatări, o prezentăm, totuși, și pentru referirile la evoluția de ansamblu a Dobrogei. Acest articol lung este practic împărțit în două, autorul (neidentificat) realizând o amplă contextualizare în prima parte. În opinia sa, de exemplu, intrarea României în război a fost evenimentul major: „De când România a intrat în războiul european, a fost în centrul tuturor privirilor, cu excepția acelor ore relativ puține în care britanicii au făcut mari câștiguri pe Somme, sau francezii l-au respins pe principele german de la unele dintre fortărețele sale de la Verdun, sau italienii au condus un nou asalt asupra fortificațiilor austriece din apropierea Goriziei”¹¹. „Asaltată din toate părțile, cu excepția frontierei rusești”, frontul românesc a impus ca „cei mai capabili generali din serviciul statului major german să fie trimiși să conducă armatele care încercau să pătrundă pe teritoriul său și să smulgă din mâinile aliaților controlul câmpurilor petroliere extinse, care sunt una dintre principalele surse de bogăție ale României”¹².

⁸ *Ibidem*.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ ****Blocking the Danube to Save Rumania. Lieutenant's Chance to Win Honors Comes in Terrific Fighting at Wrecked Bridge*, in “The Ogden Standard”, Ogden City, Utah, December 2, 1916 [with photos].

¹¹ *Ibidem*.

¹² *Ibidem*.

Acum Dobrogea intră în narațiune iar autorul admite că, datorită succesului militar important și rapid al Puterilor Centrale aici (cum nu a fost cazul în restul țării), acest gen de povești trebuie spuse. Nu înainte însă de considerații istorice generale: „Dobrogea a fost considerată, timp de secole, cea mai strategic situată secțiune de teritoriu din partea sa de lume. Romanii au recunoscut acest fapt, pentru că au ridicat un zid puternic de piatră, lung de aproximativ treizeci și cinci de mile, care pornea de la Constanța, portul de la Marea Neagră, până la Cernavodă pe Dunăre, pe o linie aproape paralelă cu calea ferată modernă care leagă portul maritim de București”¹³. Din nou, zidul de apărare roman este menționat, așa cum am observat în ziarele precedente, din South Dakota și West Virginia. Interesant, autorul, când se referă la perioada 1878-1913, menționează faptul că Basarabia de Sud urma să fie restituită României „ca una dintre recompensele pentru un rezultat favorabil al războiului prezent”¹⁴. Și realitatea economică și demografică (ultima cu unele confuzii, probabil datorate unei supra-simplificări) după 1878 a fost de asemenea evidențiată: „Dobrogea, când a fost prima dată dobândită de români, era aproape pustie pe stepele sale și nu producea nimic valoros în mlaștinile sale. Populația era aproape în întregime altceva decât română. Ulterior, însă, elementul străin a dispărut treptat, iar porturile de la Marea Neagră s-au dovedit de o valoare inestimabilă pentru mica țară și au fost o sursă de multă prosperitate”¹⁵.

Treptat, autorul ajunge la povestea sa, după ce menționează „marele pod feroviar [...] care era considerat cea mai frumoasă și mai mare construcție de acest fel din Europa”¹⁶. Și la scopul armatelor Puterilor Centrale, sub comanda generalului von Mackensen, autorul neuitând să explice motivele deciziei luate de Mackensen de a se îndrepta spre București traversând Dunărea din Dobrogea (ceea ce ar fi interzis accesul României la porturile sale de la Marea Neagră și Dunăre).

Capturarea Constanței este menționată, precum și retragerea forțelor românești, pe podul de la Cernavodă, pe malul vestic al Dunării. Cu excepția „unei alte părți lăsate acolo la Cernavodă, a cărei datorie era să apere locul până în ultima redută, pentru a preveni răspândirea invadatorilor teutoni în inima țării și pentru a menține cât mai mult posibil războiul pe malul estic al Dunării. Acest mic grup a fost lăsat într-o poziție disperată, căci podul uriaș a fost distrus”¹⁷ în timp ce apărătorii se retrăgeau, tăind comunicarea românilor rămași cu țara lor,

¹³ *Ibidem*.

¹⁴ *Ibidem*.

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ De fapt, au fost distruse doar podurile secundare (Iezeru și Borcea), românii nereușind să arunce în aer podul principal, cel mai important.

împiedicându-le retragerea în siguranță prin altă parte decât prin ținutul basarabean și făcând aproape imposibilă aprovizionarea sau întărirea lor. Dar asta ar fi împiedicat și armatele germane să intre în Vechiul Regat, fiind singurul pod practicabil peste Dunăre”¹⁸.

În cele din urmă, după alte considerații asupra poziției disperate a forțelor române și ruse pe frontul Dobrogei, eroul nostru german își găsește locul în narațiune. Locotenentul Heinrich von Richtshofen era ofițer în corpul de geniu al armatei von Mackensen dar, „din cauza naturii muncii desfășurate de ramura sa de serviciu, avea puține ocazii să intre în lupte propriu-zise și niciuna să se evidențieze. Locotenentul von Richtshofen, să se știe, era ambițios să obțină o promovare și a fost mereu în căutarea unei șanse care să-i permită să facă ceva de valoare excepțională pentru armată, astfel încât să-și poată atinge un rang mai înalt și, de asemenea, să primească Crucea de Fier”.

De aici, autorul prezintă întreaga luptă interioară a ofițerului german pentru a găsi această șansă și a o concretiza, pentru a fi pe deplin apreciat de superiorii săi. Pentru că, ne avertizează autorul, avem de-a face cu un personaj foarte ambițios, iar ambiția lui creștea constant: „Când a intrat în campania Dobrogei, era mai hotărât ca niciodată să aibă măcar un paragraf în istoria acestui mare război, în care în toată presa pe care o primește soldatul de rând este numele său în registrul regimentului. Și-a pus în minte că, înainte ca armatele să intre în București, trebuie să fi realizat ceva care să-i oblige pe ofițerii superiori să-l recunoască drept cuceritor al orașului”¹⁹.

Locotenentul Heinrich von Richtshofen, personajul nostru, a fost brusc lăsat la comandă, superiorul său plecând, ceea ce i-a oferit oportunitatea de a acționa. Articolul continuă cu o descriere în stil cinematografic, foarte detaliată, a proiectului de traversare subterană, prin tuneluri, către punctul de rezistență român, folosind sistemul de drenaj al orașului. Decizia personajului nostru (aprobată și de comandamentul superior), de a planta o mină sub „fortăreața” românească și de a ataca apărătorii români atât din subteran, cât și de la suprafață, imediat după explozie, sunt de asemenea ilustrate în articol. Urmează, desigur, povestea atacului propriu-zis, care s-a dovedit a fi o capcană mortală pentru soldații germani care au urmat planul locotenentului. Mai întâi, pentru că resturile exploziei au blocat tunelul în punctul în care trebuiau să treacă și să atace rezistența românească. Astfel, ordinele au fost schimbate și soldații au încercat să se întoarcă și să se alăture celor care atacau la suprafață „pe care îi puteau auzi mășăluind deasupra capetelor lor”. Însă forța exploziei și traversarea soldaților de deasupra au provocat prăbușirea pereților sistemului de drenaj peste soldați, care au fost literalmente îngropați de vii, fără nicio șansă să

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ *Ibidem*.

găsească ieșirea. În cuvintele autorului, „au fost încercuiți pe ambele părți, prizonieri într-o săpătură subterană, fără uneltele necesare să-și croiască o cale de ieșire și într-o poziție cu atât mai periculoasă din cauza riscului unor noi prăbușiri”. În mod ironic, explozia a făcut să cedeze o secțiune mare a fundației și a permis trupelor germane de la suprafață să execute un atac puternic, la care apărătorii români nu au putut rezista. Aceștia au fost „atât de surprinși și demoralizați de evenimentul neașteptat încât nu au putut să se adune pentru a rezista atacatorilor. Mai târziu, s-au grupat și au încercat să reziste dar au descoperit curând că rezistența era inutilă; și nu au trecut decât douăzeci de minute de la explozie până când ultimul bărbat a fost ucis sau capturat iar Cernavodă era indiscutabil în mâinile germanilor”²⁰.

Dar observând că echipa militară subterană a lipsit fără excepție, s-a organizat o căutare care a condus la găsirea lor. Mulți erau morți din cauza lipsei de aer sau loviți de pietre căzute. Locotenentul a supraviețuit, fapt menționat și în telegramele oficiale. Acum, cu gloria sa confirmată, „în ziua următoare a început să ajute la repararea marelui pod pentru trecerea oștilor germane”²¹.

În categoria descrierilor războiului din Dobrogea am identificat un articol, oarecum departe de cel anterior. Dar acesta aparține mai degrabă categoriei știrilor de război decât poveștilor de război. Orașul Măcin a fost ocupat „cu o zi înainte, după două săptămâni în care forțele ruso-române rezistaseră sub un flux constant de oțel care, în cele din urmă, a redus bastionul la un morman de ruine insuportabil”²². Orașul era important, fiind „ultimul obstacol care ținea în loc ofensiva armatei teutone din Dobrogea împotriva orașului fortificat Brăila, aflat la opt mile și jumătate spre vest”. Articolul face referire și la avansurile forțelor Puterilor Centrale spre linia Focșani-Galați, pe Siret, dar mai importante sunt frazele finale, o concluzie dramatică: „Problema supunerii complete a României este doar o chestiune de timp”²³.

²⁰ *Ibidem*.

²¹ *Ibidem*.

²² *Ibidem*.

²³ ****Macin succumbs to Teuton Drive. Mackensen's Forces Capture important Danube Bridgehead City*, in “The Washington Herald”. Washington D.C., January 4, 1917.

Ocupație și dispute²⁴

Dobrogea a fost prezentată în presa din Statele Unite, de data aceasta în foarte cunoscutul ziar „The Sun”, drept o provincie puternic maltrată de ocupanți, bulgarii fiind considerați singurii responsabili pentru acest tratament. Comparativ cu situația dintre 1878 și 1916, perioadă în care „România a dezvoltat pustiul într-o țară fertilă și, cu un cost enorm, a construit portul Constanța la Marea Neagră. Porturile Brăila și Galați au devenit cele mai importante centre de cereale din Europa. Sute de nave plecau săptămânal. Cele mai moderne facilități de debarcare au fost instalate de guvern, iar frumusețea porturilor nu avea rival printre vecinii lor de pe Dunăre. În tot acest timp bulgarii au rămas inactivi.”²⁵ Sub un subtitlu tăios („Bulgarii pot doar distruge”), autorul, Konrad Bercovici, un român stabilit în Statele Unite încă din copilărie, nota că „teutonii și bulgarii au distrus această realizare [dezvoltarea Dobrogei]. Dacă Dobrogea va rămâne în mâinile acestora, nu poate exista nicio speranță de restaurare. Bulgarul poate doar distruge. Și chiar dacă va rămâne în mâinile românilor, niciun capital nu va fi investit pentru vreo restaurare atât timp cât există un gol oriunde pe linia naturală a frontierei.” După cum se putea observa cu ușurință, aluzia la restaurarea frontierelor Dobrogei, așa cum au fost stabilite în 1913, era extrem de clară. De fapt, această opinie se regăsește chiar de la începutul articolului, în care România era prezentată ca o țară bine apărată de frontiere naturale (râul Prut, Marea Neagră, Dunărea, „Alpii Transilvăneni”): „doar în sud-vest, pe o distanță de circa o sută de mile, exista un gol periculos în linia naturală de protecție: granița sudică a Dobrogei către Bulgaria.”²⁶

Acest articol, după cum sugera titlul, reprezenta o amplă analiză a întregii situații a României, în apropierea semnării tratatului de la București, fiind însoțit de portretele regelui Ferdinand, principele Carol („moștenitorul de drept”) și reginei Maria. Tonul general era unul de ostilitate față de cuceritori („de la invazia Europei de către goți, tătari și maghiari sub Attila, Biciul lui Dumnezeu, lumea nu a mai văzut o asemenea devastare”), dar și față de aliați, Franța și

²⁴ A se vedea, în ceea ce privește geopolitica Dobrogei, Constantin Cheramidoglu, *Dobrogea în geopolitica zonei (1913-1918)*, în „Anuar”, III-V/2019-2021, Fundația Culturală „Traian Tr. Cepeiu”. Centrul de Studii Istorice, Scrisul Prahovean, pp. 53-86. Sunt făcute largi aprecieri, pe baza documentelor de arhivă și a presei internaționale, cu privire la disputele legate de Dobrogea și poziția/pretențiile Bulgariei față de această provincie, în contextul oferit de războaiele balcanice și Primul Război Mondial.

²⁵ Konrad Bercovici, *Rumania the Belgium of the Balkans. Bulk of Country Already Looted by the Hun and Its Fate Depends Wholly on Victory of Allies*, in „The Sun”, New York, March 24, 1918, p. 15.

²⁶ *Ibidem*.

Regatul Unit (care nu cunoșteau realitățile din Balcani și au împins România să intre în război), precum și Rusia, care a trădat România. În general, este un articol în care situația extremă a României era prezentată în cel mai dramatic mod.

După semnarea tratatului de la București, care a confirmat prăbușirea României și împărțirea teritoriilor sale între Puterile Centrale: Austro-Ungaria, Imperiul German și Bulgaria, Dobrogea a revenit în dezbateră din jurnalele din Statele Unite. De exemplu, pe 26 mai 1918 a apărut un articol amplu în „The Sun”, semnat de F. Cunliffe-Owen²⁷. Întregul articol avea în centru o fotografie cu legenda: „Țarul Ferdinand al Bulgariei, care aspiră să domnească peste toți Balcanii.”²⁸ Dacă acest lucru era adevărat, nu exista niciun mod de înțelegere între Bulgaria și Imperiul Otoman, iar articolul menționa reconcilierea aproape imposibilă: „Karl von Helfferich, Richard von Kuehlmann, contele von Bernstoff, chiar și însuși Kaiserul și-au încercat norocul, dar fără succes. Dar turcii, care, de la prăbușirea Rusiei, au recucerit toate cetățile din Asia Mică capturate de forțele Marelui Duce Nicolae Nicolaievici și care sunt, ca să spunem așa, înviorați de victorie, nu sunt într-o dispoziție de predare, chiar dacă au pierdut Ierusalimul.”²⁹ Mai mult, din partea turcilor, „ei se plâng amar că în disputa cu Bulgaria, aceasta din urmă este favorizată de către Kaiser. De fapt, poziția contelui Bernstoff la Constantinopol devine atât de dificilă din cauza atitudinii suveranului său în această chestiune încât amenință să demisioneze.”³⁰ În opinia istoriografiei românești, atitudinea Imperiului Otoman de opoziție față de pretenția bulgară (dacă nu era însoțită de o compensație substanțială, în special în regiunea Traciei) a fost încurajată de Germania, în ciuda reacțiilor publice otomane critice față de Germania³¹.

În iunie a apărut un articol amplu privind controversele menționate: „Turcia și Bulgaria s-au certat din cauza dispoziției teritoriilor cedate de România ca preț al păcii.”³² De asemenea, articolul menționa o declarație făcută la 21 iunie, în Reichstag, de von Kuehlmann, fost secretar german de externe, potrivit căreia „au apărut diferențe între Bulgaria și Turcia cu privire la împărțirea terenurilor luate de la România în baza acordului de pace cu Puterile Centrale.”³³ Cu alte cuvinte,

²⁷ ****Huns Quarrel About Possible Loot of War*, in “The Sun”, New York, May 26, 1918, p. 14.

²⁸ *Ibidem*.

²⁹ *Ibidem*.

³⁰ *Ibidem*.

³¹ Adrian Rădulescu, Ion Bitoleanu, *Istoria Dobrogei*, Editura ExPonto, Constanța, 1998, p. 387.

³² ****Looters at Odds*, in “New York Tribune”, June 26, 1918, p. 8.

³³ *Ibidem*.

o „diferență de opinie între doi dintre aliații Germaniei, față de care Germania era legată prin aceleași obligații”³⁴.

În acest prestigios jurnal american se afirma că „von Kuehlmann a fost suficient de prevăzător să stipuleze, când a fost redactat tratatul român, că Dobrogea să treacă sub controlul, nu al Bulgariei, ci al Alianței cvadruple.” Iar analistul își imaginează întreg contextul geopolitic, începând din 1878 (aici făcând unele confuzii, deoarece Dobrogea nu a fost luată de la Bulgaria, cum afirmă, la sfârșitul războiului ruso-otoman, nici „tot acest teritoriu este bulgar”, referindu-se la întreaga Dobrogea). Continuă apoi cu o imagine amplă a anului 1918: Imperiul Otoman cerea returnarea Traciei, ca o compensație pentru pretențiile Bulgariei asupra Dobrogei; tot Imperiul Otoman solicita, ca urmare a dezmembrării Imperiului Rus, recunoașterea ca hegemon la Marea Neagră, Marea Caspică și Asia Centrală, iar Germania pretindea predarea întregii flote ruse sechestrată la Marea Neagră. Totuși, concluzia principală era destul de corectă, în termeni de psihologie a învingătorilor: „tratatele de la Brest-Litovsk și România (sic!) au deschis drumul Germaniei spre Siberia și inima Asiei. Dar au trezit și alte dorințe decât ale sale. Statele marionetă aliate cu ea trebuie liniștite și satisfăcute. Austro-Ungaria vrea Polonia. Bulgaria și Turcia doresc ceva la fel de substanțial din marea împărțire. Pot fi prăzile estice împărțite fără a zdruncina în bucăți Alianța cvadruplă? Este o problemă delicată pentru diplomația germană, care nu a fost niciodată cunoscută pentru tact și renunțare de sine în distribuirea prăzii militare.”³⁵

O lună mai târziu, același subiect era observat de „New York Tribune”: „de mult timp circulă zvonuri că Turcia se opune cotei din România pe care Bulgaria urma să o primească și că Turcia privește cu ochi geloși litoralul Mării Negre, Caucazul și Balcanii.”³⁶ În același număr se menționa că au avut loc ciocniri între forțele turce și bulgare, pe străzile Adrianopolului, în aprilie, „în care mulți soldați au fost uciși de ambele părți.”³⁷ Foarte interesante sunt opiniile extrase de „New York Times”, în același număr, din jurnalele germane, monitorizate pe parcursul câtorva săptămâni. Atât în „Cologne Gazette”, cât și în „Norddeutsche Allgemeine Zeitung”, disputa bulgaro-otomană era văzută ca o problemă serioasă, care ar putea afecta „opera hegemoniei realizate de Puterile Centrale la București” iar Germania trebuia să rămână rezervată, „dacă nu vrea să-și asume responsabilități grele pentru viitor.” O informație concretă venea din „Vossische Zeitung”: „cenzura politică în Turcia a fost abolită pentru a permite ziarelor turce

³⁴ *Ibidem*.

³⁵ *Ibidem*.

³⁶ *** *Division of Rumanian Territory Seen as a cause of Turko-German Dispute*, in “New York Tribune”, July 30, 1918, p. 6.

³⁷ *Ibidem*.

să atace Bulgaria.”³⁸ În final, articolul din ziarul american era însoțit de o hartă a României (și Dobrogei), cu explicații referitoare la împărțirea Dobrogei și pretențiile Imperiului Otoman.³⁹

Nici „The Washington Times” nu a pierdut subiectul: „Bulgarii se enervează pe turci și o ruptură deschisă este așteptată în curând.”⁴⁰ Mai exact, „relațiile dintre Bulgaria și Turcia au ajuns într-o fază în care o ruptură este inevitabilă, cu excepția cazului în care turcii se vor retrage din atitudinea lor actuală, conform unor sfaturi semi-oficiale primite în cercurile diplomatice.”⁴¹ În acest context, jurnalul american concluzionează că Germania se afla, de fapt, într-o situație extrem de dificilă: „cu ambele, Bulgaria și Turcia, cerând o confruntare de la Germania și niciuna nefiind de acord să accepte decizia, o ruptură între una și cealaltă este inevitabilă, cred diplomații de aici. Ei speră că va fi cu Bulgaria, dar în ambele cazuri Germania va pierde doi aliați sau va câștiga un dușman.”⁴² Totuși, mai interesante, cel puțin la nivelul bârfelor diplomatice, sunt referirile la posibilele

³⁸ *Ibidem*.

³⁹ *Ibidem*.

⁴⁰ ****Discussions Reported between Two Teutonic Allies Over Spoils in the Balkans*, in „The Washington Times”, August 4, 1918, p. 3.

⁴¹ *Ibidem*.

⁴² *Ibidem*.

acțiuni pe care aliații Antantei le-ar putea urma pentru a exploata certurile dintre adversari. Sunt citate, sub o formulă generală, opinii ale diplomaților aliați în Balcani care „variază în privința dacă această [acțiune] ar trebui să fie beligerantă sau conciliatoare.” Sunt inventariate două categorii de atitudini: 1. O „campanie hotărâtă” împotriva Bulgariei, „însistând că Bulgaria poate fi <<înfricoșată>> să rupă legăturile cu Puterile Centrale” (opțiuni promovate de Grecia și Serbia) și 2. Cea a abordării diplomatice (susținută de Regatul Unit, Franța, Italia și Statele Unite), considerând că o inițiativă fermă (inclusiv militară) „ar reuni facțiunile antagoniste în fața unui pericol comun.”⁴³

Despre nemulțumirea bulgară a apărut un alt articol, intitulat „Bulgarii ar putea rupe legăturile cu Kaiserul.” Titlul este semnificativ, sugerând o posibilă ruptură a Alianței Puterilor Centrale. Totuși, jurnalul era unul local (Marshalltown, Iowa), cu un impact redus. Cu toate acestea, vom menționa acest articol și informațiile oferite, mai ales datorită faptului că unele periodice bulgare erau implicate. În opinia jurnalului american, „indicații că o secțiune influentă a opiniei bulgare este atât de nemulțumită de tratamentul recent al Bulgariei din partea Puterilor Centrale, în special refuzul acestora de a-i ceda întreaga Dobroge, încât este dispusă să vorbească despre dorința de a ieși din alianță, se regăsesc în extrase din presa bulgară.”⁴⁴

Concluzii

Putem observa că, în puținele cazuri în care Dobrogea a apărut ca subiect în jurnalele din Statele Unite, referirile la importanța sa strategică erau prezente împreună cu cele legate de populațiile sale și progresul general de după 1878, când a fost inclusă în statul român. Detaliile oferite (în special referirile la trecutul istoric) ne conduc la concluzia că acest tip de materiale au avut ca sursă de inspirație fie comunitatea românilor-americieni, fie misiunea românească (în cazul ultimei abia începând cu vara anului 1917). Imaginea provinciei românești este completată cu descrieri rare (și greu de verificat) ale războiului și, în vara lui 1918, cu un dezbateri neașteptată despre destinul ei teritorial și economic, în scurta perioadă de dominație germano-bulgaro-otomană, dezbateri care ar fi putut, în opinia jurnaliștilor americani, să ducă chiar la ruperea alianței.

Abstract: *References to Dobrogea, in the American press are quite rare, and limited to the period of World War I. On this occasion, the authors of the articles also present the evolution of Dobrogea (politically, economically, strategically, including geographical and biological aspects) after its integration into the Romanian state. The details provided*

⁴³ *Ibidem.*

⁴⁴ ****Bulgars May Break with Kaiser*, in “Evening Times-Republican”, Marshalltown, Iowa, July 23, 1918, p. 3.

(especially references to the historical past) lead us to conclude that this type of material was inspired either by the Romanian-American community or by the Romanian mission (in the latter case, only starting with the summer of 1917). The image of the Romanian province is complemented by rare (and difficult to verify) descriptions of the war and, in the summer of 1918, by an unexpected debate about its destiny, during a brief period of euphoria among the Central Powers regarding their victory in the East, euphoria overshadowed by disputes over the division and exploitation of the province. In general, war reports are provided mainly by the local press, while analyses of the geopolitical situation in Dobrudja (and Romania) appears in the pages of periodicals with federal circulation.

Keywords: *American press, Dobrudja, war-stories, presa americană, Dobrogea, povești de război, inter-allied disputes*